

Erfgoedtoppers
Willemijntje

SAIL Amsterdam gaat niet door in 2020 en laat nog eens vijf jaar op zich wachten. Wat hebben we - buiten de grote windjammers - eigenlijk gemist aan prachtig varend erfgoed? We vroegen het de organisatie en behoudsorganisaties en tonen in vijf afleveringen de mooiste voorbeelden. We beginnen met de 100-jarige *Willemijntje*.

Fotografie: **Bertel Kolthof** Tekst: **Arthur van 't Hof**

Niets zo fotogeniek als een Fries jacht zo blijkt maar weer als we het Heegermeer opgaan om de *Willemijntje* voor de lens te krijgen. Wat een lust voor het oog - en nog goed zeilend ook. De vlaggen hangen slap, maar als er even een koelte over het water waait, springt het bijna 6 meter lange jacht aan. Het geheim, of liever gezegd een van de geheimen, is het ontbreken van een inboard motor, het scheepje vaart nog precies zoals bouwer Feike Lantinga haar bedoeld had. 'We hebben wel een buitenboordmotor,' zegt Hildo Brilleman, 'maar die halen we eraf als we wedstrijden varen - of foto's maken, zoals nu. Ze vaart dus nog "puur natuur".' Voor een Fries jacht, vertelt Brilleman, is het onderwaterschip wel uitzonderlijk vlak, en ze heeft wat hoekige kimmern. 'We hebben gemerkt dat de gewichtstrim heel belangrijk is.' Als die goed, is de *Willemijntje* snel. Zo snel dat de eigenaars spreken over 'Het raadsel van de *Willemijntje*'.

Het kan niet anders of we hebben te maken met wedstrijdzeilers, en dat klopt, want met zijn gezin, bestaande uit partner Suzan Out, Norah van 16 en Fhervan 18 is Hildo met grote regelmaat op de klassieke evenementen voor rond- en platbodems te vinden. Eerst in een tjotter, maar die werd, gezien de afmetingen en de opgroeiende kinderen, steeds krappert. 'Dus nadat we een ander gezin in een Fries jacht hadden gezien, zijn we gaan denken aan "upgraden"', zegt Suzan. 'De tjotter dateert uit 1999, maar we wilden nu toch liever een ouder schip, met historie.'

Willemijntje zou op SAIL een van de paradevaardjes van de SSRP geweest zijn, de grootste behoudsvereniging van Nederland. Het Fries jacht zou dit jaar haar honderdste verjaardag vieren en een schip van een eeuw oud, dat spreekt altijd tot de verbeelding van het grote publiek. Zeker ook omdat de *Willemijntje* meer dan voldoende heeft meegemaakt in haar lange leven en dus voldoende gesprekstof oplevert.

Naar Rotterdam

De oudst bekende naam van het jacht weten we, die is *Henny*. In wedstrijdverslagen in de tijdschriften *De Watersport* en *Ons Element* wordt de *Henny* vermeld vanaf 1920 tot en met 1923. Zij staat dan op naam van (wellicht de eerste) eigenaar P. de Ruyter te Rotterdam. Hoe het schip van de Lantinga werf in IJlst in Rotterdam terecht kwam is onbekend. Het zou interessant zijn dit soort "lijntjes" eens beter te onderzoeken. Er bestaat een foto uit 1920 waarop de *Henny* het zeilnummer 210E draagt tijdens wedstrijden van de Rotterdamse Zeilvereniging. Onbekend met Friese schepen was de heer De Ruyter niet, want eerder had hij ook al een tjotter, de *Betty*. Vanaf 1924 tot 1952 is het jacht onder de naam *Frealuck* eigendom van R. van der Ven uit Den Haag. 'Die naam is overigens nu nog terug te vinden in het schip,' wijst Hildo Brilleman. 'In de mastkoker is een klein klokje geplaatst waarin *Frealuck* gegraveerd is. We denken dat de verfraaiingen vooral uit de periode van deze eigenaar stammen.'

vorige pagina: De *Willemijntje* pikt een labberkoelte op tijdens een windstille dag op het Heegermeer en zet er meteen de sokken in. 'Het is een raadsel waarom zij zo snel is'.

links- en rechtsboven: Details van het Fries jacht dat niet bepaald overdadig versierd is. Voor de oorlog, toen het schip *Frealuck* heette, zijn er wel allerlei koperen onderdelen aangebracht. In de koperen ring onder de knop op het helmhout is bijvoorbeeld '1920' gegraveerd.

midden boven: Het klokje dateert van voor 1940. Het was een opwindmechaniek maar dat is vervangen door een uurwerkje op batterijen.

rechts, boven: 'Het anker is al heel oud, maar een heel handig ding. Je kan het helemaal wegklappen. Het hangt altijd voor het schip'.

rechts, onder: Suzan bepaalde de kleurkeuze van het al bestaande patroon op de vloerdelen. 't Is een beetje art deco-achtig'. En het past er helemaal bij!

Van der Ven vaart regelmatig met bemaningslid Van der Post die hem al snel laat weten dat hij het schip ooit wel zou willen overnemen. Die koop gaat pas in 1952 door en de naam wordt dan veranderd in het prozaische *Oom Kiek*. Een jaar later vaart het jacht mee tijdens de eerste grote reünie van ronde jachten in Grouw, het is dan samen met negen andere schepen helemaal uit 'Holland' komen varen. Dit succesvolle evenement zou mede de basis vormen voor de oprichting van de SSRP (zie ook SdZ 2020.2 pag 62). Ook was het jacht aanwezig bij de feestelijke overdracht van de boeier *Friso* als statenjacht aan de provincie Friesland in 1954. De naam werd pas omstreeks 1960 veranderd in *Willemijntje*.

DE LANTINGA'S UIT IJLST

Met het overlijden van Feike Lantinga in 1960 kwam er einde aan de historie van een illustere scheepswerf. Je hebt Holtrop van der Zee in Joure en Lantinga in IJlst en de eerste krijgt altijd meer lof toegezwaaid, maar tegenwoordig wordt dat ook wel uitgelegd door het feit dat er van de Lantinga werf zo weinig bewaard is gebleven. Feike schreef niets op, zijn vader Lolke hield tussen 1918 en 1923 wel een en ander bij toen de werf overging op zijn zoon. Uit die tijd weten we dat de werf

Friese jachten, tjotters, wildsjitters en werkboten bouwde plus enkele motorboten. Alles in hout uiteraard. Zijn vader Lolke bouwde nog de grotere boeiers, maar wat er precies onder het bewind van grootvader Otte te water ging is onduidelijk omdat het werfarchief verbrand is. Jammer, want volgens de verhalen was deze Otte een echte 'boekhouder', werkelijk alles schreef hij op, ook kritische noten over zichzelf. Otte Lantinga was de grondlegger, hoewel hij in 1848 een bestaande werf overnam, van de

familie Nijdam op Uilenburg, IJlst. Zijn zoon Lolke nam het bedrijf over in 1876 en bracht de werf tot bloei. In de Schepenlijst van de SSRP vinden we 26 schepen gebouwd door Lantinga. Zo zeilt Martijn Perdijk van de werf "Wind en Water", verantwoordelijk voor de laatste restauratie van de Willemijntje, zelf met de tjotter *Nemo*.

Dit jaar stond er een reünie van Lantinga schepen in IJlst op het programma, maar die ging om begrijpelijke (corona)redenen niet door.

Tentoongesteld

In 1960 verhuisde het Fries jacht naar De Kaag, waar de eigenaar, de familie Van der Post, aan de Ade een zomerhuisje huurde. 'Af en toe krijg ik nog een onderdeel van de *Willemijntje* cadeau van Reinier van der Post (bekend van Eerdmans Verzekeringen - red.),' zegt Hildo, 'dat heeft-ie dan nog teruggevonden op zolder. Het laatste cadeau was een koperen primusstel dat erbij hoorde.'

's Zomers trokken de Van der Posts vaak naar Friesland. De *Willemijntje* werd dan op een binnenschip overgevoerd. Later deden de kinderen dat zeilend en zonder motor! Bijna twintig jaar lang bezocht *Willemijntje*

rechtsonder: Succesvolle "upgrade", Fher, Hildo, Suzan en Norah (vlnr) stapten in een Fries jacht

onder, links: 'We hebben niet zoveel tuig staan op de *Willemijntje*, maar 29,5 m². Met een kleinere fok houden we het lang vol als het begint te waaien. En dan wil je wel een 18-jarige zoon aan boord hebben om de grootschoot door te zetten!'

trouw de evenementen voor ronde jachten, maar dan wordt het jacht verkocht aan de heer Schalties, die het vervolgens weer verkoopt aan de Duits-Nederlandse Kamer van Koophandel. Deze KvK gebruikt het als publiekstrekker op beurzen; zo stond *Willemijntje* bijvoorbeeld op BOOT 87.

In de drie jaar dat zij in Duitsland verblijft, gaat zij slechts één keer te water. Het is duidelijk dat deze representatieve rol niet fijn is voor een jacht dat hoort te zeilen. Gelukkig worden er vanaf 1988 meerdere restauraties uitgevoerd, deels door de toen pas 18-jarige nieuwe eigenaar Charles Koek, waarna *Willemijntje* stralend op SAIL 1990 ligt.

Een vervolg op de restauratie wordt uitgevoerd in 2010, waarna *Willemijntje* opnieuw aan de beurt is als Hildo Brilleman en Suzan Out haar overnemen in 2019. Martijn Perdijk van "Wind en Water" vervangt onder meer hout in de kop, vier gangen en plaatst nieuwe inhouten. *Willemijntje* is klaar voor de volgen-

de twintig jaar én was klaar om wederom te stralen op SAIL, maar dat liep dus anders.

Koper poetsen

Sommige Friese jachten zijn opgesierd met veel lofwerken bladgoud. Zoniet de *Willemijntje*, dat is een relatief simpel scheepje. Suzan die als grafisch ontwerper wel gevoelig is voor mooie lijnen, vindt dat helemaal niet erg. 'Wij genieten allebei veel meer van bijvoorbeeld de mooie zeeg van het schip. Bovendien denk ik dat op veel van dit soort schepen extra versiering is toegevoegd, vooral in de jaren vijftig. Dat is op de *Willemijntje* niet gebeurd, al is er wel veel koper aangebracht, voor de oorlog. We hebben het een keer blinkend gepoetst, toen we het schip net hadden gekocht. Maar je moet niet te veel poetsen anders blijft er niets van over', lacht ze.

Lantinga bouwde de *Willemijntje* in 1920 en dat was een sobere tijd, zo kort na de Eerste Wereldoorlog. Hij probeerde ook goedkoop

linksboven: Bij de laatste restauratie "sleutelde" Martijn Perdijk nog wat aan scheg en roer, zodat *Willemijntje* het water nog beter los zou laten. Hildo en Suzan zijn dan ook echte wedstrijdzeilers. Zelfs tijdens de fotosessie wordt de bemanning naar de juiste plek gedirigeerd voor een optimale gewichtstrim.

linksonder: 'Het dolfijntje stamt uit de oorlogsjaren, en is als een vriendendienst voor een paar tientjes gesneden, dat was overigens ook toen al een schijntje. We hebben de brief over de herkomst nog thuis liggen.'

midden: 'Dit luikje heeft een geheim slot. Het verhaal gaat dat daarin de flessen drank werden verborgen omdat de zoon van de vooroorlogse eigenaar anders met een slok op zou gaan zeilen'

te bouwen, slechts vier gangen boven de kim. Bijzonder was dat hij toch een mooie ronding in zulke brede planken kreeg - daar moest je heel wat voor wegschaven. 'Martijn Perdijk heeft het me laten zien; die gangen zijn nogal verschillend van dikte,' zegt Hildo. 'Om zijn jachten toch een authentiek uiterlijk mee te geven werd er simpelweg een extra lijn op de gang getrokken, zodat het twee gangen leken,' zegt Suzan. 'Je moet het wel weten anders val het niet op.'

De twee onderhouden hun jacht goed, vooral in de winter van 2019 hebben ze veel gedaan. 'Schuren, lakken, schuren, lakken - en dat dan zes keer,' lacht Suzan. Een voordeel is dat *Willemijntje* in een schiphuis ligt - al is dat

volgens Hildo meer een voorwaarde - en dan kun je best eens een winter overslaan en dan de volgende winter weer knippen en scheren. 'Eigenlijk valt het onderhoud, als je het een beetje bijhoudt, reuze mee,' zegt Hildo. 'En je kunt zien dat dit schip altijd geliefd is geweest,' meent Suzan. Wat ons betreft straalt dat van de *Willemijntje* af, want ze glijdt over het water als een sierlijke waterfee. 🦋

WILLEMIJNTJE

loa	5,90 m
breedte	2,57 m
holte op grootspant	1,04 m
zeiloppervlak	29,5 m ²